

Lader os ei være bange for noget Spøgelse

Taler

Niels Treschow

Dato

20 oktober 1814

Sted

Stortinget

Omstendigheter

Unionsforhandlingene med Sverige

- 1 «Aldrig havde jeg troet, at min Stilling nogensinde vilde fordre, at jeg skulde
eller maatte tale Sveriges Sag. Jeg gjør det alligevel, fordi Fædrelandet selv dertil
opfordrer mig. En stor Del iblandt os ligne vel hine Skjønne, der, altfor kræsne,
forsmaa endog de bedste og fordelagtigste Tilbud, enten af Frihedslyst eller
5 Mistillid til deres Beileres Løfter og Smigrerier. Men ogsaa vi have Grund til ei at
gjøre Længere Modstand. Umuligheden af at følge vor Tilbøielighed,
Ensomheds sædvanlige Plager, Usikkerhed og Forfølgelse, Omsorg for den
tilkommende Tid nøde os til endog at gjøre Vold paa vor Følelse og lyde
Klogskabs Bud. Vi ere en Brud, Sverige længe har beilet til. En anden
10 Forbindelse og vor egen Ulyst gjorde hidtil dets Bestræbelser til intet. Da dette
Baand var løst, fornyede det sin Anmodning, men ungefær paa samme Maade,
som østerlandske Despoter, der betragte det andet Kjøen som fødte Slavinder.
Løfter og Trudsler bleve derfor lige frugtesløst anbragte. Thi Norge er en
Skjoldmø, ingen sydlig Qvinde.

15

- Men vi leve i Tider, da hverken Uskyldighed eller engang Tapperhed giver
tilstrækkelig Beskyttelse. Vores er hverken Skjoldmøers eller Bersærkers
Tidsalder. Gaves der endnu saadanne, vilde den nyere Krigs- og Stats-Kunst dog
tilsidst undertrykke dem. Var alligevel usvækket Ungdomskraft endnu tilbage,
20 saa kunde der vel være Spørgsmaal, om Død og Undergang ei maatte være - jeg
vil ikke sige Trældom - men Føielighed selv at foretrække. Men med Aarene
taber sig denne Kraft. Ingen civiliseret Nation bestaaer af Bønder og Soldater
alene. Om Kraften end i nogle, og fornemmelig i disse Statens Dele kan være
tilbage; om den end for Øieblikket viser sig med fornyet Styrke: saa er den
25 modnere Alders Overlæg og Sindighed dog altid ledsaget med nogen Kulde.
Men uden Overlæg lader sig intet Stort udrette, Kraften ei forene til et fælles
Maal. Det brusende Mod maa styres; men de, der skulle styre det, ere for største

Delen Mennesker, der maa have lært at beregne Kraft og Modstand i

- 30 Sammenligning med hverandre, at beherske deres egne Lidenskaber og undertiden at dæmpe deres kjæreste Følelser, for baade selv at undgaae Fordærvelse og redde dem, de anføre.

Skjoldmøen, forladt og uden anden Beskyttelse end sit eget Mod og sine

- 35 naturlige Tillokkelser, har i denne Nød kun denne Redningsmiddel, at styrke Begge med Klogskab og Føielighed, der kan gjøre det nye Ægteskab, om ei behageligt, saa dog taaleligt og fordelagtigt. Den veed desuden, at Heltetiden med Hensyn til Nationerne blomstrer indtil denne Dag, at de gavnligste Forbindelser imellem Stater og Lande ei heller nuomstunder blive stiftede, de
40 skjønneste Brude forhvervede annerledes end ved Ran. Lad os ligne hine, der, endog med Magt bortsnappede, vidste at indskyde deres Erobrere Ærefrygt, at beherske dem igjen og paa de vigtigste Sager at skaffe sig Indflydelse. Ikke sjeldent blive saadanne Partier med Tiden lykkeligere end de, der i Elskovs Sværmeri ere sluttede og med Udsigter i en paradisisk Dal, hvis Uleiligheder og
45 Mangler de i det Fjerne ei blive vaer. En Forening med Sverige har intet Glimrende, intet enten for Egennyttens eller Forfængeligheden Tillokkende, men Partiet er lige, og et saadant, som fornuftige Forældre og Formyndere gemenlig tilraade.

50 Ingen af os har nok i sig selv. Ingen vil i Tidens Længde uden saadan Mage kunne bestaae. Følelsen af denne Trang er hos Sverige naturligviis saameget stærkere, som det unegtelig er udsat for den mere umiddelbare Fare at blive undervunget. En mægtig Nabo paa den ene Side og en vistnok langt svagere paa den anden, men som det i Kamp mod hin dog stedse maa frygte for, gjør
55 dets politiske Tilværelse ganske vilkaarlig og afhængig af Tilfælde, som ingen Aarvaagenhed eller Anstrængelse kan overvinde. Er Selvopholdelse, som nogle, især engelske, Statskloge foregive, Politikens høieste Princip, saa lader Sveriges Forhold mod Norge sig deraf let forklare. Imedens dette skjælver, ere vi vel ved dets Fare selv desto tryggere, men, er Skjæbnens Dom engang fældet til dets
60 Undertrykkelse, saa ere vi ganske vist ogsaa deri indbegrebne; og det er ikkun liden Trøst, at vi blive de Sidste af disse to, paa hvilke den skal iværksættes.

Var dernæst en evig Fred noget Ønskeligt, saa veed jeg ikke, om noget Land, hvis denne Forening paafølger, kan komme dette Maal nærmere end Norge. Sverige

- 65 var hidindtil til Lands vor eneste Fiende. Vi kan derimod herefter blive indviklede i dets egne Krige; men disse ville neppe nogensinde naae vore

Grændser, førend denne Stat er bleven aldeles tilintetgjort. For at afværge saa stort et Onde, bør vi troligen fægte ved dets Side. Idet vi saaledes handle, ville vi
70 baade forsvare vor egen Uafhængighed tillige, og finde Øvelse for den Kraft, der let forruster ved formegen Sikkerhed, uden dog i Nærheden eller hos os selv at være Vidne til Krigens Ødelæggelser. Hvad Søkrig angaaer, saa er det lidet rimeligt, at vi deraf ville blive hjemsøgte. Hidindtil vare vi det en og anden Gang, fordi Danmarks Flaade, dets Herredom over Sundet og Østersøen vakte
75 Misundelse eller Mistanke. Sverige var derimod altid den store Sømagts Ven, der ene har været Aarsag til al vor Ulykke.

Tage vi Handelens og andre oeconomiske Fordele i Betragtning, saa er det vel rigtigt, at Sverige ei er istand til at forsyne os med Brød og Korn. Dets Jern og
80 Soldater - de eneste Producter, som Sverige, efter en stor Monarks Bemærkning, i Mængde besidder, - trænge vi ikke til. Danmark gav os derimod hvad vi manglede, og modtog vor Overflødighed af andre Ting i Betaling. Men derfor blev ogsaa vor egen Agerdyrkning forsømt, vore Skove og vore Bjergverker til dels misbrugte. En Regjering, der langt fra at bestyrke Næringsveie, som den ikke
85 kjendte, kunde med den bedste Villie lidet hjælpe, og Uvidenhed havde ikke sjeldent samme Virkninger som Undertrykkelse. Sveriges Styrere kjende vore naturlige Hjælpekilder og Fordele, saavelsom deres egne, fordi de væsentlig er de Samme. Vi kan lære meget af dem, fordi de i mange Kunster ere komne videre. De ville give os Exempler, men ingen Love foreskrive, fordi vi, uagtet
90 Foreningen, dog blive vore egne Lovgivere. Tvertimod vil kun en friere Handel og Meddelelse deraf blive Følgen. Vi kan med samme Føie betragte Sveriges Provindser som tillæg til vort Rige, som de vore til deres; og, hvis saadan Udvidelse overhovedet er nogen Fordel, saa er den det ei mindre paa vores end deres Side.»

95 - Efter et kort Tilbageblik paa den Tingenes Stilling, der hidindtil havde gjort det umuligt at tænke paa nogen Forening med Sverige, dvælede Taleren ved de Farer, som vare forbundne med at negte at indgaae paa en saadan Forening. Man savnede en Anfører, et Overhoved, og var udsat for indbyrdes Tvedragt og
100 Anarchi. Betragtede man Finantsernes Tilstand, Næringsveienes Forfald, Udtømmelsen af de Safter, hvoraf selve den Aand og det Mod samlede Styrke, som i en forestaaende Kamp skulde vise sin Virksomhed; vendte man sine Øine til de Magter, som for Øieblikket havde vor saavelsom Sveriges og hele Europas Skjæbne i deres Haand: saa kunde Resultatet af disse Betragtninger kun bestyrke
105 hvad der af de Grunde, han allerede havde anført, maatte holdes for det Bedste.

Taleren var født Nordmand og opdraget i Had og Foragt for Nabofolket; det personlige Bekjendtskab med enkelte Svenske havde ikke synderlig bidraget til at
110 udlette den mod det svenske Navn forudfattede Mening. Overlæg og Eftertanke havde virket mere. Han havde gjort sig Umage for at befrie sig for denne saavelsom andre Fordomme, og hans politiske Tænkemaade havde taget en saadan Vending, at han længe havde ønsket en Forening mellem alle tre skandinaviske Riger. Som skandinavisk Mand havde han sørget over, at Finland
115 var tabt for Sverige. Langt heller havde han seet dette Rige udvide sine Grændser til Neva og indtil det hvide Hav.

Derpaa dvelede Taleren ved de Adkomster, Svenskerne havde til Agtelse: deres Fortjenester af Kunster og Vienskaber, deres Tapperhed og Sindighed, deres
120 berømmelige Navn i Europas Aarbøger og deres Indflydelse paa dets Anliggender. Han mindede om Gustav Adolph og Carl XII, - den Sidstes uovervindelige Mod, ægte nordiske Tænkemaade, simple og ukunstlede Sæder, Redelighed og Frihed for al Slags Forfængelighed og Forstillelse, hans Menneskelighed og Agtelse for Dyden i enhver Skikkelse. Kjernen til disse
125 Dyder laa endnu i det svenske Folk; Nationerne vare for det Meste som deres Konger og Anførere.

«Lader os ei være bange for noget Spøgelse, som vor egen Phantasie har bragt! Det forsvinder ved at komme det noget nærmere. Lad os beundre det Store, agte
130 det Fortjenstlige og elske det Gode, hvor det end er at finde! saa ville vi faae Leilighed til ogsaa mod vore Naboer og maaske snart Brødre at yttre samme Følelser; og sandelig er Kjærlighed endog med Hensyn til vor egen Ro og Lykke det bittre Had eller den ængstelige Mistro langt at foretrække.»

135 - Taleren tilstod gjerne, at nogen ganske fuldkommen Sikkerhed for Overholdelsen af de givne Løfter og vedtagne Betingelser ikke var at finde uden i Kraft, Aarvaagenhed og gjensidig Fordel. Det kom derfor an paa, om en Forbindelse med Sverige vilde styrke eller svække Kraften, og om vi derved atter vilde blive inddyssede i en Søvn, hvoraf vi nylig vare blevne vakte, eller meget
140 mere opmuntrede til altid at vaage og med Flid at tænke paa vort sande Vel. Han formodede snarere det Sidste end det Første. Da Sverige unegtelig altid havde handlet med megen Kraft, vilde rimeligvis ogsaa vor egen Kraft ved denne Forening finde Leilighed til Øvelse. Vore Storthing vilde hos os udvikle de politiske Talenter, som forhen slumrede; vi vilde slibes ved hverandre, og

Gnister undertiden lokkes frem, der i den haarde Flintesten havde været forborgne, uden at dog fremmed Indflydelse vilde hos os drive det kunstige Spil, hvis Legebald vi isolerte og, som det hedder, selvstændige upaatvivlelig vilde blive, til vor egen saavel som Sveriges Undergang.

150

Han maatte erklære hver Svensk for en Usling og Forræder mod sit eget Land, som enten ikke indsaa, at Norges Forening med samme først da kunde gavne og styrke det, naar begge Folk ei blot udvortes og politisk, men indvortes og moralsk tillige kunde blive forenede, at Norges Velstand og Lykke var idetmindste ligesaa uadskillelig fra Sveriges som Skaanes eller forhen Finlands, - eller som desuagtet handlede derimod, saa at de ved Ensidighed og Partiskhed holdt det gamle Had vedlige i stedet for at dæmpe det.

155

Kilde

160

"Storthings-Efterretninger 1814-1833", bd. 1. Christiania 1874, s. 146-149.

Emner

1814, Innlegg i Stortinget

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/lader-os-ei-vaere-bange-for-noget-spogelse>

165

170

175

180